

16.10.2003

1145/4/02

Beslutsfattare: Biträdande justitieombudsman Ilkka Rautio

Föredragande: Justitieombudsmannasekreterare Mikko Sarja

KOMPLETTERINGANMODAN MÅSTE VARA ENTYDIG

1

KLAGOMÅL

I sitt brev 22.4.2002 till justitieombudsmannen kritiserar A Västra Finlands miljötillståndsverks förfarande vid behandlingen av hans tillståndsärende. Tillståndsverket hade i sin kompletteringsanmodan bett A att utöver annan komplettering lämna in sin ansökan i tre finskspråkiga exemplar, trots att ansökan ursprungligen var uppgjord på sökandens modersmål, dvs. på svenska.

2

UTREDNING

Med anledning av klagomålet inhämtades Västra Finlands miljötillståndsverks utredning, som A bemötte.

3

AVGÖRANDE

3.1

Slutsats

Enligt min uppfattning kan Västra Finlands miljötillståndsverks förfarande inte anses strida mot språklagstiftningen. Däremot strider förfarandet enligt min uppfattning mot de krav som en god förvaltning ställer enligt 21 § i grundlagens, då det av miljötillståndsverkets kompletteringsanmodan inte klart framgår att det inte var obligatoriskt för sökanden att sända in de finskspråkiga exemplaren.

Som motivering till mitt ställningstagande anför jag följande.

3.2

Rättsregler

a) Språkliga rättigheter

Enligt 17 § 1 mom. i grundlagen är Finlands nationalspråk finska och svenska. Enligt paragrafens 2 mom. skall vars och ens rätt att hos domstol och andra myndigheter i egen sak använda sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt att få expeditioner på detta språk tryggas genom lag.

Enligt 21 § 2 mom. i grundlagen skall offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

Enligt 22 § i grundlagen skall det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Enligt 1 § 1 mom. i den språklagen som gäller till utgången av 2003 skall vid domstolar och övriga statsmyndigheter ävensom vid myndigheter i kommuner och andra självstyrelseområden samt vid myndigheter i kommunalförbund i enlighet med varje ämbetsdistrikts och självstyrelseområdes eller däremot svarande självstyrelsesamhälles eller kommunalförbunds områdes ävensom sakägarnas språk användas landets nationalspråk, antingen finska eller svenska.

Enligt 2 § 2 mom. i språklagen är ämbetsdistrikt eller självstyrelseområde, som omfattar flera kommuner, samt kommunalförbund att anse såsom enspråkiga, om de omfattar endast kommuner med samma språk. Distrikt, vilket omfattar kommuner med olika språk eller tvåspråkiga kommuner, anses beträffande varje kommun ha samma språk som vederbörande kommun.

Enligt 3 § 1 mom. i språklagen äger finsk medborgare dock rätt att i egen sak eller i sak, vari han höres, använda sitt språk, finska eller svenska.

I 8 § 1 mom. i förordningen angående verkställighet av språklagen föreskrivs att där ämbetsdistrikt eller självstyrelseområde omfattar kommuner med olika språk eller tvåspråkiga kommuner, skall vid tillämpning av stadgandet i 2 § 2 mom. språklagen, såvitt ej i 3, 4, 12 och 16 §§ av lagen är särskilt stadgat, såsom myndighets ämbetsdistrikt anses varje till distriktet eller området hörande kommun för sig och språket i varje ärende rätta sig efter den kommun, i vilken ärendet då med avseende å orten skulle underlyda myndighetens behörighet eller, därest ärendet ej sålunda hänförs sig till någon särskild kommun, efter den kommun, från vilken sakägaren är.

Enligt 3 § i statsrådets beslut om miljötillståndsverken, som utfärdats med stöd av 1 § 3 mom. i lagen om miljötillståndsverken, skall i fråga om den språkliga indelningen av miljötillståndsverkens verksamhetsområden iakttas vad som i statsrådets beslut om landskapen bestäms om den språkliga indelningen.

Enligt 1 § i statsrådets beslut om landskapen hör Pargas till landskapet Egentliga Finland. Enligt statsrådets beslut om miljötillståndsverken hör landskapet Egentliga Finland till Västra Finlands miljötillståndsverks verksamhetsområde. Enligt 2 § 2 mom. i statsrådets beslut om landskapen är landskapet Egentliga Finland finskspråkigt i fråga om de finskspråkiga kommunerna, tvåspråkigt i fråga om de tvåspråkiga kommunerna och svenskspråkigt i fråga om Houtskärs kommun.

b) Vattenlagens procedurbestämmelser

Enligt 16 kap. 1 § 3 mom. i vattenlagen skall ansökan och bilagorna inlämnas till miljötillståndsverket i tre exemplar.

Enligt 16 kap. 3 § i vattenlagen skall, om den utredning som fogats till ansökan är bristfällig eller om en särskild tilläggsutredning skall anses nödvändig, sökanden föreläggas en viss tid för kompletterande av ansökan, vid äventyr att ärendet annars kan avskrivas. Om sökanden inte har inlämnat ansökningshandlingarna i tillräckligt många exemplar, skall sökanden uppmanas att inom utsatt tid lämna in

de exemplar som saknas. Om sökanden inte lämnar in dessa, skall miljö tillståndsverket sörja för att handlingarna kopieras på sökandens bekostnad.

3.3

Bedömning

I den 4.9.2000 daterade kompletteringsanmodan som Västra Finlands miljö tillståndsverk sände till A uppmanas han för det första att senast 4.10.2000 tillstålla miljö tillståndsverket tilläggsutredning (tre punkter) vid äventyr att ärendet annars kan avskrivas. Därefter uppmanas sökanden att inge tilläggsutredningen i tre exemplar senast ovan nämnda datum, likaså vid äventyr att ärendet annars kan avskrivas. Slutligen ombeds sökanden att inge ansökan i tre finskspråkiga exemplar senast ovan nämnda datum.

I fråga om begäran om översättning av ansökan hänvisar miljö tillståndsverket till vattenlagens kungörelseförfarande. För att miljö tillståndsverket skall kunna tillgodose såväl den finskspråkiga som den svenskspråkiga befolkningens behov, inbegärs ansökningshandlingarna i ärenden som berör en enspråkig kommun på kommunens språk och i ärenden som berör en tvåspråkig kommun på bägge språken. Om sökanden inte kompletterar ansökningshandlingarna med den begärda översättningen, ombesörjer miljö tillståndsverket öve rsättningen.

Enligt miljö tillståndsverket förekommer det endast undantagsvis att begäran inte uppfylls. Alla stora företag och även kommunerna känner till förfarandet och tillståller genast då ansökan anhängiggörs handlingarna på de erforderliga språken. Miljö tillståndsverket betonar att uppfyllandet av begäran baserar sig på sökandens fria vilja, emedan äventyret om att ärendet kan avskrivas inte berör denna del av kompletteringsanmodan. Begäran kränkte inte heller A:s rätt att använda svenska språket. Ansökningsärendet har handlagts på svenska och beslutet har givits på svenska.

Jag konstaterar för det första att miljö tillståndsverkets utgångspunkt, dvs. att tillgodose både den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens behov vid kungörelseförfarandet, i och för sig är värd understöd. Detta bör emellertid ske i den ordning som lagen föreskriver, dvs. bl.a. så att en enskild medborgare inte - vare sig direkt eller indirekt - åläggs förpliktelser som saknar stöd i lag.

Varken i språklagen eller i vattenlagens procedurbestämmelser föreskrivs att sökanden är skyldig att lämna in sin ansökan till miljö tillståndsverket på både finska och svenska. Enligt min åsikt är det i detta fall inte fråga om att en översättning i strid med språklagen egentligen skulle ha krävts, utan framförallt om huruvida miljö tillståndsve rkets kompletteringsanmodan kunnat ge sökanden en sådan uppfattning.

Tillståndsverkets nämner i sin skrivelse, i och för sig sakenligt, i vilka avseenden ansökan skall kompletteras. Hotet att ärendet annars kan avskrivas har också förenats med de yrkanden som lagen tillåter i detta avseende.

Den sista och i detta fall problematiska punkten är att sökanden ombeds att lämna in finskspråkiga exemplar av ansökan. Denna begäran förenas emellertid inte med något äventyr om att ärendet annars kan avskrivas och detta vore enligt lagen inte heller möjligt. I samband med begäran nämns å andra sidan inte att det är frivilligt

för sökanden att uppfylla begäran eller att sökanden inte drabbas av någon påföljd om han inte uppfyller den.

Den i grundlagen tryggade rätten till en god förvaltning innebär att myndigheternas skrivelser skall vara så entydigt avfattade att den enskilda individen utgående från dem kan handla på det sätt som önskas. Särskild uppmärksamhet måste i detta avseende fästas vid skrivelser som direkt påverkar den enskilda individens förmåner eller rättigheter.

En helhetsgranskning av miljötillståndsverkets skrivelse visar enligt min åsikt att skrivelsens utformning kan kritiseras utgående från kraven på en god förvaltning. Det är inte sakenligt att i en kompletteringsanmodan som om den inte efterkoms kan leda till den i och för sig lagenliga påföljden att ärendet avskrivs, ta in en begäran som saknar stöd i lag utan att understryka att det till denna del är fråga om ett frivilligt förfarande som inte har någon betydelse för behandlingen av ansökan.

På grund av sammanhanget kan en helhetsgranskning av skrivelsen enligt min åsikt med fog ge sökanden den felaktiga uppfattningen att det är obligatoriskt att sända in också en översättning, trots att begäran om översättningen inte uttryckligen har förenats med äventyr om att ärendet annars avskrivs. I praktiken kan förfarandet i sista hand omintetgöra sökandens grundläggande rätt att sköta ärendet på sitt modersmål, om sökanden upplever att han är tvungen att ombesörja och sända in också en översättning av sin ansökan.

Den omständigheten att miljötillståndsverket i sin utredning hänvisar till att storföretag och kommuner automatiskt uppfyller verkets begäran och t.o.m. oombedda sänder in sina ansökningar på båda nationalspråken saknar enligt min åsikt betydelse för bedömningen av detta ärende, eftersom det inte är fråga om någon lagstadgad skyldighet. Jag konstaterar dessutom att storföretag och kommuner kan anses ha betydligt bättre resurser att låta översätta skrivelser eller producera dem på två språk, än enskilda individer som kanske vänder sig till myndigheten första och eventuellt också enda gången. Storföretags och kommuners handlingssätt kan sålunda inte på något sätt användas som måttstock för granskningen av ärendet utgående från den enskilda individens rättigheter.

4

ÅTGÄRDER

Jag meddelar för kännedom Västra Finlands miljötillståndsverk min uppfattning som framgår ovan i avsnitt 3.1 genom att sända det en kopia av detta beslut.

Klagomålet föranleder inga andra åtgärder. Bilagorna återsänds härmed.